

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı : 1995/20**

**Karar Sayısı : 1996/4**

**Karar Günü : 1.2.1996**

**R.G. Tarih-Sayı :31.07.1996-22713**

**İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN :** Nevşehir Asliye Ceza Mahkemesi.

**İTİRAZIN KONUSU :** 7.1.1932 günlü, 1918 sayılı "Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun"un 25. maddesinin son fıkrasının, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

### I- OLAY

Yurtdışından, getirdiği naftayı gümrüğe teslim etmeyerek satan sanık hakkında açılan kamu davasında Mahkeme, 1918 sayılı Yasa'nın 25. maddesinin son fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı savıyla itiraz yoluna başvurmuştur.

### III- YASA METİNLERİ

#### A- İptali İstenen Yasa Kuralı

1918 sayılı Yasa'nın iptali istenilen son fıkrasını da içeren 25. maddesi şöyledir :

"Bu Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yazılı haller haricinde, kaçak inhisar maddelerini istimal veya istihlak maksadıyla yanlarında veya herhangi bir yerde bulunduranlar ile gümrükten kaçırılarak yurda sokulmuş eşyayı kaçak olduğunu bilerek kendisinin veya başkalarının ihtiyaçlarında kullanmak üzere yurt içinde satın alan veya bilerek yanlarında yahut herhangi bir yerde bulunduranlar gümrük kaçağı eşyanın gümrüklenmiş değerinin, inhisar maddeleri için CİF değeri ile birlikte hususi kanunlarında yazılı para cezası veya resminin birer misli hafif para cezasıyla cezalandırılır. Madde ve eşyanın müsaderesine de hükmolunur. Bu suretle hükmolunacak hafif para cezası bin liradan aşağı olamaz.

Yukarıdaki fıkra dışında kalan ve bu Kanunda ayrıca cezası bulunmayan her nevi kaçakçılık suçlarının failleri, gümrük kaçağı eşyanın gümrüklenmiş değerinin, tekel kaçağı maddeler için CİF değeri ile birlikte özel kanunlarında yazılı para cezasının veya resminin birer misli ağır para cezası ile cezalandırılır ve mal veya eşyanın müsaderesine karar verilir. Mal veya eşyanın, tekele tabi olması veya memlekete ithalinin veya ihracının özel kanunlarla veya (...)(2) ihracat rejimi kararlarıyla yasaklanmış olması durumunda fail hakkında ayrıca bir seneden beş seneye kadar hapis cezasına da hükmolunur.

Eşya ve maddelerin müsadere edilememesi veya memnu eşya ve maddelerden madut bulunması veya bunlar için hususi kanunlarında para cezası tayin edilmemiş olması hallerinde hükmolunacak para cezasına, bunların gümrüklenmiş piyasa değeri miktarınca bir meblağ ilave olunur."

#### B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İptal gerekçesinde dayanan Anayasa maddeleri şunlardır:

1- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

#### IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Yekta Güngör ÖZDEN, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER ve Lütfi F. TUNCEL'in katılmalarıyla 30.5.1995 günü yapılan ilk inceleme toplantısında; "dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, sınırlama sorununun esasla birlikte ele alınmasına" oybirliğiyle karar verilmiştir.

#### V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, iptali istenilen yasa kuralı, Anayasa'ya aykırılık savına dayanak yapılan Anayasa kurallarıyla bunlarla ilgili gerekçeler ve dosyada bulunan tüm belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

##### A- Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddelerine göre, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlı tutulmuştur.

Uygulanacak yasa kurallarından amaç, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan yahut tarafların istek ve savunmaları çerçevesinde bir karar vermek için ön plânda tutulması gereken kurallardır.

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada, sanık tarafından gümrüğe teslim edilmesi gereken nafta teslim edilmeyip satılmıştır. Bu nedenle zoralım (müsadere) olanağı bulunmamaktadır. Bu durumda Yasa'nın 25. maddesinin son fıkrasının olayla ilgili "Eşya ve maddelerin müsadere edilememesi .... hallerinde hükmolunacak para cezasına bunların gümrüklenmiş piyasa değeri miktarınca bir meblağ ilâve olunur." bölümü ile sınırlı olarak incelemenin yapılması gerekmiştir.

##### B- İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun'un "cezai hükümlere" ilişkin üçüncü faslının "Gümrük ve inhisar kaçakçılığına ait cezai hükümler" başlığı altındaki ikinci kısımda yer alan 25. maddenin değişik birinci ve ikinci fıkralarında, "Bu kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yazılı haller haricinde, kaçak inhisar maddelerini istimal veya istihlâk maksadıyla yanlarında veya herhangi bir yerde bulunduranlar ile gümrükten kaçırılarak yurda sokulmuş eşyayı kaçak olduğunu bilerek kendisinin veya başkalarının ihtiyaçlarında kullanmak üzere yurt içinde satın alan veya bilerek yanlarında yahut herhangi bir yerde bulunduranlar gümrük kaçağı eşyanın gümrüklenmiş değerini, inhisar maddeleri için CİF değeri ile birlikte özel kanunlarında yazılı para cezası veya resminin birer misli hafif para cezasıyla cezalandırılır. Madde ve eşyanın müsadereğine de hükmolunur. Bu suretle hükmolunacak hafif para cezası bin liradan aşağı olamaz.

Yukarıdaki fıkra dışında kalan ve bu Kanunda ayrıca cezası bulunmayan her nevi kaçakçılık suçlarının failleri, gümrük kaçağı eşyanın gümrüklenmiş değerinin, tekel kaçağı maddeler için CİF değeri ile birlikte özel kanunlarında yazılı para cezasının veya resminin birer misli ağır para cezası ile cezalandırılır ve mal veya eşyanın müsadereğine karar verilir. Mal veya eşyanın, tekele tabi olması veya (...) memlekete ithalinin veya ihracının özel kanunlarla veya ihracat rejimi kararlarıyla yasaklanmış olması durumunda fail hakkında ayrıca bir seneden beş seneye kadar hapis cezasına da hükmolunur." denilmiştir. Anayasa Mahkemesi 6.7.1993 günlü, Esas 1993/5, Karar 1993/25 sayılı kararıyla; fıkranın (...) işaretli kısmında önceden yer alan "ithalat ve" sözcüklerini iptal etmiştir.

Maddenin iptali istenilen son fıkrasında ise, 7.9.1956 günlü, 6829 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle, "eşya ve maddelerin müsadere edilememesi veya memnu eşya ve maddelerden madut bulunması veya bunlar için hususi kanunlarında para cezası tayin edilmemiş olması hallerinde hükmolunacak para cezasına bunların gümrüklenmiş piyasa değeri miktarınca bir meblağ ilâve olunur" kuralı getirilmiştir.

Son fıkranın uygulanabilmesi için eşya ve maddelerin zorlınının olanaksızlığı ya da eşya veya maddenin ithal veya ihracının yasaklanmış bulunması veya Özel yasalarında para cezası öngörülmemiş olması koşullarından birinin gerçekleşmesi gerekir. Bu durumlarda, hükmolunacak para cezasına bunların gümrüklenmiş piyasa değeri tutarınca bir meblağ eklenecektir.

Öğretide, zorlınının, eşyanın suçla ilgisi nedeniyle kimi kez bir ceza ve mahkûmiyetin yasal sonucu olduğu, kimi kez de ceza olduğuna ilişkin görüşler çoğunluktadır.

"Gümrüklenmiş piyasa değeri"nin, kaçak eşyanın CİF değerine gümrük vergisi ve diğer rüsumlarla normal ithalatçı, toptancı ve perakendeci kârlarının ilavesi ile bulunacağı; ithalatçı, toptancı ve perakendeci kârlarının ise 213 sayılı Vergi Usul Yasası'nda düzenlenen esaslara göre saptanması uygulamada benimsenmiştir.

Kaçak eşya veya maddelerin müsadere olanağının kalmaması durumunda yukarıda iptali istenilen kural uyarınca para cezasına eklenen "gümrüklenmiş piyasa değeri" tutarındaki miktar ayrı bir para cezası niteliği taşımaktadır. Yasakoyucu, 25. maddenin son fıkrasında öngörülen durumların ortaya çıkmasında "para cezası"nın hesaplanmasının özel bir yöntemle belirlenmesini amaçlamıştır.

C- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Mahkeme, kaçakçılık suçlarında idarî ve malî yaptırımların sözkonusu olduğunu, yasakoyucunun bu konuda ekonomik suç görüşünü benimsediğini ve maktu veya nisbî para cezası değil de tazminî nitelikte para cezası verilmekte iken Yasa'nın son fıkrası hükmü ile ikinci bir tazminî para cezası verilmesinin mükerrerlik oluşturduğunu bunun da, Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi ile, 10. maddesindeki kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

#### 1- Anayasa'nın 2. Maddesi Yönünden İnceleme

Hukuk devleti, tüm işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine açık, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmayı ve sürdürmeyi amaç edinmiş, Anayasa ve hukukun üstün kurallarına bağlılığa özen gösteren devlettir. Hukuk devleti ilkesinin öğeleri arasında yasaların kamu yararına dayanması, kuralların herkes için konulması, kamu düzeninin kurulması ve korunması amacına yönelik bu kurallarda adalet ve hakkaniyet ölçütlerinin de gözönünde tutulması gerekliliği bulunmaktadır.

Hukuk devletinde, Anayasa'nın açık kurallarıyla birlikte, hukukun bilinen ve tüm uygar ülkelerde benimsenen ilkelerine de uygun davranılması gerekir. Kamu düzeninin korunması, güven ve huzuru bozan eylemlerin etkili bir biçimde önlenmesi için yasama organı, anayasal sınırlar içinde, değişik cezalar öngörebilir. Ceza alanında düzenleme yaparken, Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, toplumda belli eylemlerin suç sayılıp sayılmamaları, suç sayılanların hangi tür ve ölçüde yaptırımlarla karşılaşmaları gerektiği, hangi durum ve davranışların ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği hususları da Yasakoyucunun takdir yetkisi kapsamı içindedir.

Hukuk devleti ilkesi, yasaların kamu yararına dayanması gereğini de içermektedir. Buna göre kamu yararı düşüncesi olmaksızın diğer bir anlatımla, yalnız özel çıkar veya belli kişilerin yararına olarak herhangi bir yasa kuralı konulamaz.

Hukukumuzda cezanın yasallığı ilkesi, bir suça uygulanacak yaptırımın ve buna ilişkin sınırların, hafifletici ve ağırlaştırıcı unsurların yasakoyucu tarafından kurala bağlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Gerek Türk Ceza Yasası'nda gerekse başka yasalarda, kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması veya satılması suç teşkil eden eşyanın müsadere edileceğine ilişkin kurallar yer almıştır.

Esasen Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrasında sadece "genel müsadere cezası verilemez" denilmiştir.

1918 sayılı Yasa'nın Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen 25. maddesinin son fıkrasında öngörülen, eşyanın ele geçirilememesi nedeniyle müsadere edilememesi halinde para cezasına eklenen "eşyanın gümrüklenmiş değerine eşit meblağ"ın anılan hüküm içeriğindeki koşullarda uygulanacak ayrı bir para cezası niteliği taşımaktadır. Nitekim, Yargıtay'ın yerleşik kararlarında da bu görüş benimsenmiştir.

Eşya ve maddelerin zoralımı durumunda, devletin uğradığı maddî zarar düşünülecek olursa yasakoyucunun bu durum için "gümrüklenmiş piyasa değeri" tutarınca bir meblağın para cezasına eklenmesi suretiyle bulunacak meblağı ceza olarak belirlemesinde ceza hukukunun

temel ilkelerine aykırılık bulunmadığı gibi yasakoyucunun cezanın belirlenmesindeki takdir yetkisini kamu yararı amacını gözeterek kullandığı da açıktır.

Bu durumda, aynı suç için mükerrer para cezasından söz etmeye olanak bulunmamaktadır.

İptali istenen kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık oluşturmamaktadır.

## 2- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

"Eşitlik" kavramıyla, yasa önünde eşitlik, diğer bir anlatımla hukuksal eşitlik amaçlanmıştır. Bu ilkeyle kişilere veya kimi topluluklara, aynı durumda bulunanlardan daha çok veya daha geniş hak ve yetkiler tanımak yasaklanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında, herkese her zaman aynı kuralların uygulanamayacağı, haklı bir nedene dayanılarak farklı kuralların uygulanmasının yasa önünde eşitlik ilkesini zedelemeyeceği belirtilmiştir. Aynı hukuksal durumda bulunanlara aynı kuralların uygulanması zorunludur.

1918 sayılı Yasa'nın 25. maddesi ile ortaya çıkan kaçakçılık olaylarında farklı cezaların öngörülmesi, ceza adaleti ve ceza siyasetinin gereği olduğu kadar, yasa koyucunun takdir hakkı kapsamına girmesi nedeniyle eşitlik ilkesine de aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Kaldiki, eşitlik her yönüyle aynı hukuksal durumda bulunanlar arasında söz konusu olabileceğinden benzer suçları işleyenlerin cezalandırılmasında, yasa önünde eşitlik ilkesinin zedelendiğinden söz edilebilmesi için eşitsizlik yarattığı ileri sürülen kuralın haklı bir nedene dayanmaması veya kamu yararının bulunmaması gerekir.

Zorallım olanağı kalmayan madde veya eşyanın "gümrüklenmiş piyasa değeri" kadar bir meblağın para cezasına eklenmesiyle, kaçakçılık nedeniyle devletçe uğranılan maddî zararın, sanık tarafından giderilmesi amacıyla uygulanan cezaî yaptırımla kamu yararının gerçekleştirilmek istenildiği açıktır.

Kaçak eşya veya maddelerin zorallım olanağının bulunmaması halinde "gümrüklenmiş piyasa değeri" tutarındaki meblağın para cezasına eklenmesinde Anayasa'nın suç ve ceza yönünden koyduğu ilkelere aykırı bir yön bulunmadığı gibi kuralın herkes için getirilmiş olduğu, kamu düzeninin kurulması ve korunması amacına yönelik bulunduğu da düşünüldüğünde, Anayasa'nın 10. maddesine aykırılıktan söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle, istemin reddi gerekir.

## VI- SONUÇ

7.1.1932 günlü, 1918 sayılı "Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun"un 25. maddesinin son fıkrasının, "Eşya ve maddelerin müsadere edilememesi ... hallerinde hükmolunacak para cezasına bunların gümrüklenmiş piyasa değeri miktarınca bir meblağ ilâve olunur." kuralı yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

1.2.1996 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

**Esas Sayısı : 1995/20**  
**Karar Sayısı : 1996/4**

|                    |              |                 |
|--------------------|--------------|-----------------|
| Başkan             | Başkanvekili | Üye             |
| Yekta Güngör ÖZDEN | Güven DİNÇER | Selçuk TÜZÜN    |
| Üye                | Üye          | Üye             |
| Ahmet N. SEZER     | Haşim KILIÇ  | Yalçın ACARGÜN  |
| Üye                | Üye          | Üye             |
| Mustafa BUMİN      | Sacit ADALI  | Lütfi F. TUNCEL |
| Üye                |              | Üye             |
| Fulya KANTARCIOĞLU |              | Aysel PEKİNER   |